

NÁRODNÍ INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE

Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy

„Aktuální problémy mladé generace ČR“

Závěrečná zpráva

Hlavní řešitel:	Bc. Tereza Štursová
Spoluřešitel:	Bc. Miroslav Bocan

Praha, srpen 2006

ÚVOD

Předkládaný text je závěrečnou zprávou z výzkumného šetření „Aktuální problémy mladé generace v ČR“, které bylo koncepčně analytickému a výzkumnému oddělení NIDM zadáno na podzim 2005 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Na jeho realizaci se začalo pracovat v lednu 2006.

Cílem projektu bylo především komplexní zmapování problematiky mladé generace s důrazem na monitoring naplňování usnesení vlády ke Koncepci státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007 a na shromáždění aktuálních empirických poznatků o mladé generaci. Stěžejními tématy zkoumání byla mládež a zdraví, mládež a volný čas, mobilita mládeže, mládež a životní prostředí a mládež a vstup ČR do EU.

Výzkum proběhl podle očekávání a přinesl hodnotná zjištění o postojích a názorech mladých lidí, týkajících se výše zmíněných témat. Šetření proběhlo u 1633 mladých lidí ve věku 15-26 let, studentů i nestudentů, a to ve všech krajích České republiky. Získaná data jsou vzhledem k výběru a velikosti vzorku reprezentativní a jejich analýza poukazuje na zajímavé a přínosné závěry v oblasti výzkumu mládeže ČR.

Výzkumná zpráva je členěna do pěti částí. V první části je popsána užitá metoda a postup řešení úkolu. Druhá část je věnována tématu mládež a volný čas, ve třetí jsou uvedena zjištění ohledně tématu mládež a zdraví, životní styl. Čtvrtá část se zaměřuje na téma mládež a vstup České republiky do EU, mobilita mládeže; pátá se věnuje postojům mladých lidí k problematice životního prostředí. V závěru jsou uvedena doporučení pro šetření podobného charakteru.

OBSAH

1. Popis výzkumu	5
1.1 Použitá metoda a výběrový vzorek.....	5
1.2 Postup šetření.....	5
2. Výzkumná zjištění.....	8
2.1 Mládež a volný čas.....	9
2.1.1 S kým tráví mladí lidé volný čas.....	10
2.1.2 Jak mladí tráví volný čas.....	12
2.1.3 Organizované trávení volného času.....	16
2.2 Mládež a zdraví.....	19
2.2.1 Péče o zdraví.....	20
2.2.2 Zdravá výživa.....	21
2.2.3 Životní styl.....	24
2.3 Mládež a Evropská Unie.....	26
2.3.1 Členství v EU.....	27
2.3.2 Mobilita mládeže.....	30
2.4 Mládež a životní prostředí.....	33
2.4.1 Informovanost o problematice.....	34
2.4.2 Ekologicky šetrné chování.....	35
3. Závěry a doporučení.....	39
4. Přílohy.....	41

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tab. č.1: Přehled vydistribuovaných dotazníků v krajích.....	7
Tab. č.2: Přehled sebraných dotazníků v krajích.....	7
Graf č.1: Status respondentů.....	8
Tab.č.3: Velikost místa bydliště.....	9
Tab.č.4: Trávení volného času o samotě.....	11
Graf č.2: Volný čas- často+velmi často.....	11
Tab. č.5: Volnočasové aktivity I.....	13
Tab. č.6: Volnočasové aktivity II.....	15
Graf č.3: Nevěnují se kultuře vůbec.....	16
Tab. č.7: Typ organizace.....	17
Graf č.4: Trvání volnočasových aktivit.....	18
Graf č.5: Neřesti mladých- srovnání.....	21
Graf č.6: Konzumace potravin- srovnání.....	23
Graf č.7: Preferované stravovací zařízení.....	24
Tab. č.8: Informace o zdravém životním stylu.....	25
Graf č.8: Podpora protikuřáckého opatření.....	26
Tab. č.9: Změny po vstupu ČR do EU.....	28
Graf č.9: Očekávání ohledně vstupu ČR do EU.....	28
Tab. č.10: Volby do Evropského parlamentu.....	29
Graf č.10: Studium a práce v zahraničí.....	31
Tab. č.11: Motivace výjezdu do zahraničí.....	32
Graf č.11: Trvale žít v cizí zemi.....	32
Graf č.12: Informační zdroje o životním prostředí.....	34
Graf č.13: Eko-výchova ve školách.....	35
Tab. č.12: Eko-chování I.....	36
Tab. č.13: Eko-chování II.....	36
Graf č.14: Průměrná míra souhlasu s výroky.....	38

1. POPIS VÝZKUMU

1.1 POUŽITÁ METODA A VÝBĚROVÝ VZOREK

Zvolenou metodou pro výzkumný úkol „Aktuální problémy mladé generace v ČR“ bylo dotazníkové šetření, které bylo zrealizováno pomocí tazatelské sítě ve všech 14- ti krajích České republiky mezi mladými lidmi ve věku 15-26 let (1633 dotázaných). Dotazovány byly tři skupiny mladých lidí: studenti středních škol a (středních) odborných učilišť; studenti vysokých škol, vyšších odborných škol a jiného pomaturitního studia; nestudenti, tedy pracující i nezaměstnaní. Velikost výběrového souboru v rámci jednotlivých krajů odpovídá jejich podílu na celkové populaci ČR (viz tabulka). Rozložení v krajích bylo zvoleno podle věkového členění populace a zastoupení jednotlivých kategorií v rámci celkové populace ČR.

Dále pak bylo provedeno menší šetření mezi středoškolskými pedagogy a pracovníky s mládeží (138 respondentů) ve všech krajích ČR, přičemž zastoupení pedagogů bylo 90,6%. Zkoumaný vzorek respondentů nebyl dostatečně veliký, abychom získaná data mohla považovat za plně reprezentativní. Proto jsou použita pouze vybraná zjištění, a to k dokreslení situace mladých lidí v rámci některých již zmíněných tematických oblastí. Celková zpráva z tohoto doplňujícího šetření je připojena jako jedna z příloh.

Veškerá data byla analyzována pomocí programu SPSS. V závěrečné zprávě jsou uváděna jen statisticky významná zjištění.

1.2 POSTUP ŠETŘENÍ

a) Přípravná fáze

V období od ledna do února 2006 probíhala fáze přípravy na výzkumné šetření, během kterého jsme v dostupných zdrojích (převážně elektronických) vyhledávali zprávy z provedených výzkumných šetření podobného zaměření. Dále jsme pečlivě pročetli Konceptci státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007 a podle ní jsme zvolili konkrétní tematické okruhy našeho zájmu. Jako výchozí

inspirace nám také posloužila závěrečná zpráva z první etapy Kontinuálního výzkumu ukončené na podzim 2005 pracovníky koncepčně analytického a výzkumného oddělení NIDM.

b) Sestavení dotazníků a jejich pilotáž

Během března 2006 jsme se věnovali sestavování dotazníků. Vzhledem k tomu, že předměty našeho zájmu byli mladí lidé ve věku 15-26 let, studenti i nestudenti, ale také experti- pracující s mládeží, byly sestaveny následující tři typy dotazníků:

- **Dotazník pro SŠ studenty** byl koncipován tak, aby ho respondenti vyplňovali sami. Tazatelé měli kontaktovat školy a ve třídách sbírat data hromadně, tedy dotazníky rozdat, říci pokyny k vyplňování a respondenti měli dotazník sami vyplnit.
- **Dotazník pro VŠ studenty a nestudenty** se strukturou nelišil od předchozího, ale rozhovory měli probíhat face-to-face, tedy individuálně. Tazatel musel respondenty získat náhodným výběrem (tedy např. na ulici) a provést s nimi rozhovor.
- **Dotazník pro učitele a pracovníky s mládeží** byl taktéž koncipován pro dotazování face-to-face, byl ovšem o něco kratší, a tedy méně časově náročný.

Všechny dotazníky byly před tiskem pilotovány a posléze doladěny (konečná verze viz přílohy).

c) Vytvoření tazatelské sítě a školení tazatelů

Během prvních týdnů v dubnu 2006 jsme podali inzeráty na internet a ze všech zájemců jsme vybrali ty nejvhodnější na místa tazatelů, byla tak sestavena tazatelská síť po celé ČR. Následující tabulka ukazuje, jak bylo výzkumné šetření naplánováno a rozděleno mezi jednotlivé kraje, kolik dotazníků mělo být sebráno v každé lokalitě a celkové počty jednotlivých druhů dotazníků.

Tab. č.1:

	Hl. město Praha	Střed o-český	Jihočeský	Plzeňský	Karlo - varský	Ústecký	Liberický	Králové-hradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravsko - slezský	celkem
celkem	202	202	115	98	80	150	80	98	98	98	202	115	115	237	1750
SŠ studenti	109	109	59	50	40	80	40	50	50	50	109	59	59	129	1000
VŠ studenti	20	0	10	10	0	15	10	10	10	0	20	10	10	20	145
nestudenti	63	83	36	28	30	45	20	28	28	38	63	36	36	78	605
učitelé	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	140

(Dne 20.4. 2006 proběhlo v Praze školení tazatelů, kde jim byly přesně sděleny práva a povinnosti a konkrétní pokyny týkající se dotazování. Tazatelé se zavázali těmito pokyny se řídit a v tomto duchu byly podepsány i DPP.)

d) Fáze sběru dat, jejich přepis a analýza

Během května 2006 proběhl sběr dat v terénu. Následující tabulka ukazuje, kolik bylo sebráno dotazníků v každém kraji. V červnu 2006 pak byla data přepsána do programu SPSS a následně analyzována. Na základě výsledků analýzy byla sepsána závěrečná zpráva.

Tab. č.2:

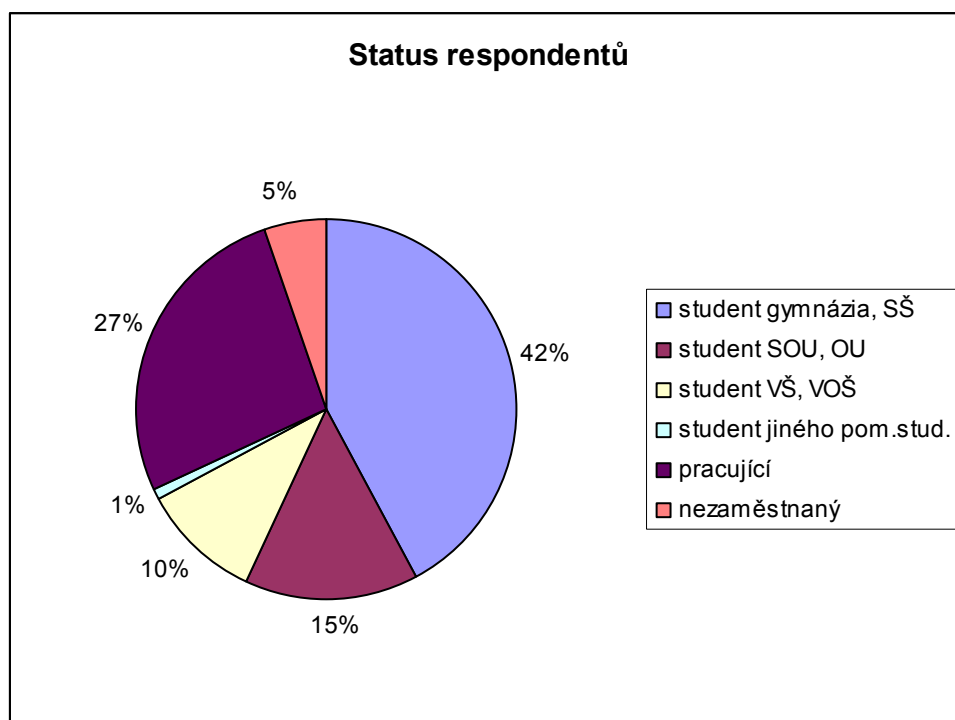
	Hl. město Praha	Střed o-český	Jihočeský	Plzeňský	Karlo - varský	Ústecký	Liberický	Králové-hradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravsko - slezský	Celkem
dotaz -níky	162	206	102	89	26	140	60	59	88	86	180	104	105	226	1633

2. VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ

U souboru respondentů byla zjištěna následující biografická data: mezi dotazovanými převažovaly ženy (57,9%), co se týče věku, největší část (50%) respondentů tvořili mladí lidé do 18ti let. Druhá skupina, 19-22 let, byla zastoupena 27%, a třetí skupina, 23-26 let, potom 23%.

Pokud jde o status, byla většina dotazovaných studenty středních škol a učilišť (cca 57%), následovali pracující (27%) a studenti vysokých, vyšších odborných škol a jiného pomaturitního studia (11%). Pět procent respondentů tvořili nezaměstnaní z řad mládeže. (viz graf)

Graf č.1:

29,1% dotázaných uvedlo místo bydliště větší než 100 000 obyvatel, naopak místo bydliště menší než 5 000 obyvatel uvedlo 25,4% respondentů. Podrobněji viz tabulka.

Tab. č.3: Velikost místa bydliště

	Četnost	Podíl v souboru
Do 4 999 obyvatel	415	25,4%
5 000- 19 999 ob.	273	16,7%
20 000- 49 999 ob.	229	14,0%
50 000- 99 999 ob.	238	14,6%
Nad 100 000 ob.	476	29,1%
Celkem	1631	100%

Většina respondentů bydlí ještě s rodiči (74,1%), 12,9% uvedlo bydlení s přítelem/přítelkyní/přáteli. V zásadě platí vztah, čím starší respondent, tím větší pravděpodobnost, že bydlí s partnerem/partnerkou, přáteli či samostatně: mezi 15-18ti-letými tyto možnosti uvedlo pouze 2,1%; ve skupině 19-22 let již 22,4% a mezi nejstaršími (23-26 let) bydlí samostatně či s partnerem/kou nebo přáteli 53,5% dotázaných.

2.1 MLÁDEŽ A VOLNÝ ČAS

Fenoménu volný čas a problematice s ním spojené se společnost začala vážněji věnovat v 19. a zejména pak ve 20. století. V tomto období docházelo k podstatně výraznější koncentraci pracovních požadavků na člověka, což bylo spojeno s mnohými sociálními problémy. Pod tímto tlakem se pak nároky na dovolenou a odpočinek staly jedněmi z hlavních cílů sociálních hnutí.

Dnes, v období kdy široká část veřejnosti tráví třetinu dne v zaměstnání nebo ve škole, pro nás volný čas znamená důležitý kompenzační prostředek. Jeho prostřednictvím má člověk možnost se seberealizovat, rozvíjet talent a naplňovat své potřeby. Umění trávit volný čas vypovídá totiž o hodnotách a úrovni té které společnosti. Jestliže se stát rozhodne pohlížet na problém trávení volného času „ekonomicky“, tzn. tak, že na něm bude chtít šetřit, může ve společnosti docházet k nežádoucím společenským změnám. Aktivní trávení volného času, kromě uspokojování momentálních tužeb člověka a relaxace, také plní mnoho společenských funkcí, speciálně u mladých lidí slouží mimo jiné jako efektivní sociální prevence. Způsob trávení volného času je také důležitou součástí procesu

vytváření žebříčku hodnot a priorit, který probíhá především v dětství a mládí člověka.

Volným časem bychom tedy měli rozumět období, kdy se člověk svobodně rozhoduje o činnosti, kterou chce právě vykonávat. Jde o mimopracovní nebo mimoškolní činnost, která není spojována se zabezpečováním individuálních a existenčních potřeb. Podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), dokonce patří dnes volný čas mezi 24 sociálních indikátorů, podle nichž se určuje životní kvalita v určité zemi.

Společnost by proto měla vytvářet dostatečnou nabídku volnočasových aktivit, aby se jich lidé mohli zúčastňovat již od raného dětství. Díky kvalitnímu trávení volného času, se pak nemusíme obávat výše naznačených nežádoucích sociálních změn.

2.1.1 S KÝM TRÁVÍ MLADÍ LIDÉ VOLNÝ ČAS

Nejčastěji podle svých slov tráví mladí lidé volný čas **s přáteli**. Zhruba tři čtvrtiny (72,9%) respondentů uvedly, že s přáteli tráví volný čas často či velmi často. 20,8% tak činí občas a jen necelých 6 % tráví čas s přáteli málokdy nebo nikdy.

Hodně mladých lidí ale také tráví čas **s partnerem**. 54,2% dotázaných uvedlo, že s partnerem tráví čas velmi často nebo alespoň často, na druhé straně asi čtvrtina respondentů uvedla, že s partnerem netráví čas nikdy- tyto považujeme za svobodné, bez partnera. Podíl těch, kteří partnera mají, ale tráví s ním volný čas jen občas či málokdy je 22 %.

To, kolik času mladí lidé tráví s partnerem, závisí na jejich věku. V zásadě platí vztah, čím starší respondent, tím více času tráví s partnerem. S rostoucím věkem také klesá podíl lidí bez partnera, nejvíce „svobodných, bez partnera“ je ve skupině do 18-ti let (30,9%).

S rodiči tráví většina dotázaných (54,2%) volný čas občas či málokdy, přičemž se potvrzuje předpoklad, že starší z našich respondentů tráví s rodiči méně času než mladší.

Po rodičích se umístila možnost **sám**, zde dominovaly odpovědi málokdy a občas. Přičemž se ukázalo, že nejčastěji tráví volný čas sami nezaměstnaní mladí lidé, a následují studenti VŠ a VOŠ a dále středoškoláci. Od zbytku souboru se

odlišuje skupina žáků učilišť – dvě třetiny uvedly, že volný čas netráví sami nikdy či málokdy. (viz tabulka)

Tab. č.4: Tráví volný čas sám

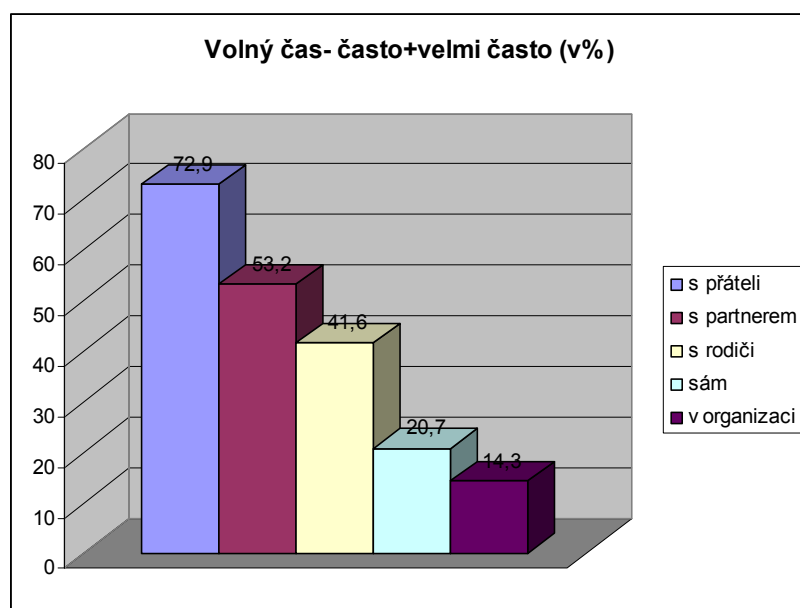
	student gymnázia, SŠ	student SOU, OU	student VŠ, VOŠ	student jin.pom. studia	pracující	nezaměstnaný	Celkem
velmi často + často	150 22,1%	27 11,5%	40 23,4%	2 20%	96 22%	23 27,7%	338 20,9%
občas	231 34%	52 22,2%	48 28,1%	3 30%	171 39,1%	27 32,5%	532 33%
málokdy+ nikdy	298 43,9%	155 66,2%	83 48,5%	5 50%	170 38,9%	33 39,8%	744 46,1%
Celkem	679 100%	234 100%	171 100%	10 100%	437 100%	83 100%	1614 100%

Pozn.: uvedená procenta vyjadřují podíl v rámci skupin

Nejméně často dotazovaní tráví volný čas ve **volnočasové organizaci**. Většina, zhruba 57 %, tam netráví žádný čas a jen 14,3 % tam chodí často či velmi často. Lze navíc tvrdit, že s rostoucím věkem zájem o organizované volnočasové aktivity klesá, což můžeme vysvětlovat zejména klesajícím množstvím volného času, ale také měnící se strukturou zájmových aktivit u starších respondentů.

Pro přehlednost uvádíme graf, který zachycuje, jaký podíl našich respondentů tráví svůj volný čas často a velmi často s jednotlivými subjekty.

Graf č.2:

2.1.2 JAK MLADÍ TRÁVÍ VOLNÝ ČAS

Jak naši respondenti tráví svůj volný čas? Mají mladí lidé opravdu nedostatek pohybu? Kde se nejčastěji scházejí? Abychom mohli odpovědět na tyto a další otázky, podívejme se na strukturu trávení volného času v souboru dotázaných.

Mezi činnostmi, kterým se mladí lidé věnují nejčastěji jednoznačně dominuje **poslech hudby**. Většina respondentů (více než 70 %) jí poslouchá každý den. Navíc zhruba třetina těch, kteří odpověděli na otázku, „*která z těchto aktivit je jim nejbližší*“, také uváděla hudbu. Respondenti ji rádi poslouchají především proto, že se při ní odreagují, uklidní. Hudba jim pomáhá zapomenout na každodenní starosti a přijít na jiné myšlenky. Někteří uvádějí, že poslech hudby je pro ně útěk od reality, mnozí se hudbě věnují také aktivně – hrají na hudební nástroje, tančí apod. Podíváme-li se na soubor podrobněji, zjistíme, že frekvence poslechu hudby se trochu mění s věkem – s rostoucím věkem mladí lidé poslouchají hudbu méně často – většina stále denně, ale mnozí již jen několikrát do týdne. Existuje také určitý rozdíl mezi pohlavími – dívky poslouchají hudbu trochu častěji než chlapci.

Po hudbě se mladí nejčastěji věnují **sledování TV či videa**. Každý den se na ni dívá cca 41 % mladých lidí. Velká část mladých (37,1%) také každý den **pracuje s počítačem**. Internetu, hrám a programování se věnují především chlapci - každý den tuto činnost provádí 49% dotázaných chlapců a 28,5% děvčat.

(Tabulky č.5 a č.6 ukazují, jak často mladí lidé provozují aktivity, které byly nabídnuty ve dvou bateriích. Z každé z baterií navíc respondenti vybrali jednu aktivitu, která je jim nejbližší).

Tab. č.5: v %

Aktivita	Každý den	Alespoň 1x týdně	Méně než 1x týdně	Méně než 1x měsíčně	Vůbec ne
Poslech hudby	70,6	22	5,1	1,8	0,5
Četba knih, novin, časopisů	29,2	43,8	14,9	8,2	4
Pasivní odpočinek, nicnedělání	24,6	36,9	21,2	11,1	6,1
Schůzka s partnerem	29,6	30,8	8	6,9	24,6
Počítač – internet, hry, programování	37,1	34,2	13	7,8	7,9
Turistika, výlety do přírody	3,9	22,7	36,5	28,8	8,1
Návštěva kaváren, restaurací, čajoven	7,5	39,2	28,9	19,4	5,1
Péče o zevnějšek	7,2	24,8	20,5	22,8	24,7
Aktivní sport	15,9	33,3	18,9	14,9	17,1
Sledování TV, videa, DVD	41,4	36,4	14,5	6,8	0,9
Studium, příprava na školu, mimoškolní vzdělávání	28,9	31,6	12,7	10,1	16,7

Tak například četbou knih, novin a časopisů se denně nebo alespoň jednou týdně zabývá 73% dotázaných, přičemž více čtou dívky (78% z dotázaných dívek uvedlo možnosti každý den a alespoň jednou týdně) než chlapci (65,7%).

Pasivnímu odpočinku se denně či alespoň jednou týdně věnuje 61,5% dotázaných. Schůzku s partnerem podniká denně či alespoň jednou týdně 60,4% respondentů, z toho je 62,8% dívek a pouhých 37,2% chlapců. Zajímavá je zde prokázaná závislost na věku, ale i pohlaví. Dívky se se svými partnery schází častěji než chlapci. Tento fakt si můžeme vysvětlit tím, že mají starší partnery, kteří nepatří do naší skupiny respondentů. 17% dotázaných uvedlo schůzku s partnerem jako aktivitu, která je jim nejbližší.

Pokud porovnáme aktivity typu: výlety do přírody, turistika vs. návštěva kaváren, restaurací, čajoven, zjistíme, že dotazovaní se častěji věnují druhé

možnosti. Navíc s rostoucím věkem se návštěvnost kaváren a restaurací u respondentů zvyšuje. Denně či alespoň jednou týdně si v kavárnách či restauracích posedí 46,7% dotázaných, ale za přírodou se jich vydá takto často o celých 20% méně. Velká většina (65,3%) podniká výlety do přírody méně než jednou týdně a méně než jednou měsíčně.

Studiu, přípravě na školu a mimoškolnímu vzdělávání se denně či alespoň jednou týdně věnuje 60,5% dotázaných. Jedná se především samozřejmě o studenty, navíc výzkum prokázal, že více studují dívky - každý den se studiu věnuje 35,6% dívek a o celých 16% méně chlapců.

Podrobněji se podíváme na to, jak často se mladí lidé aktivně věnují sportu. Denně sport provozuje 15,9% respondentů, alespoň jednou týdně pak 33,3% dotázaných. Častěji sportují mladší respondenti- každý den se sportu věnuje 22,4% 15-18ti-letých, ale jen 9,2% 23-26ti-letých. Více se sportu věnují chlapci než dívky- méně než jedenkrát měsíčně či vůbec se sportu nevěnuje 26,5% chlapců a až 35,9% dívek. Přes 17% dotázaných uvedlo aktivní sport jako aktivitu, která je jim nejbližší.

Zde se nabízí porovnání s názory našich respondentů z řad středoškolských pedagogů a pracovníků s mládeží ve volném čase. 77% z nich se totiž domnívá, že dnešní mládež nemá dostatek pohybu, což ovšem výše zmíněná zjištění plně nepotvrzují.

Tab. č.6: v %

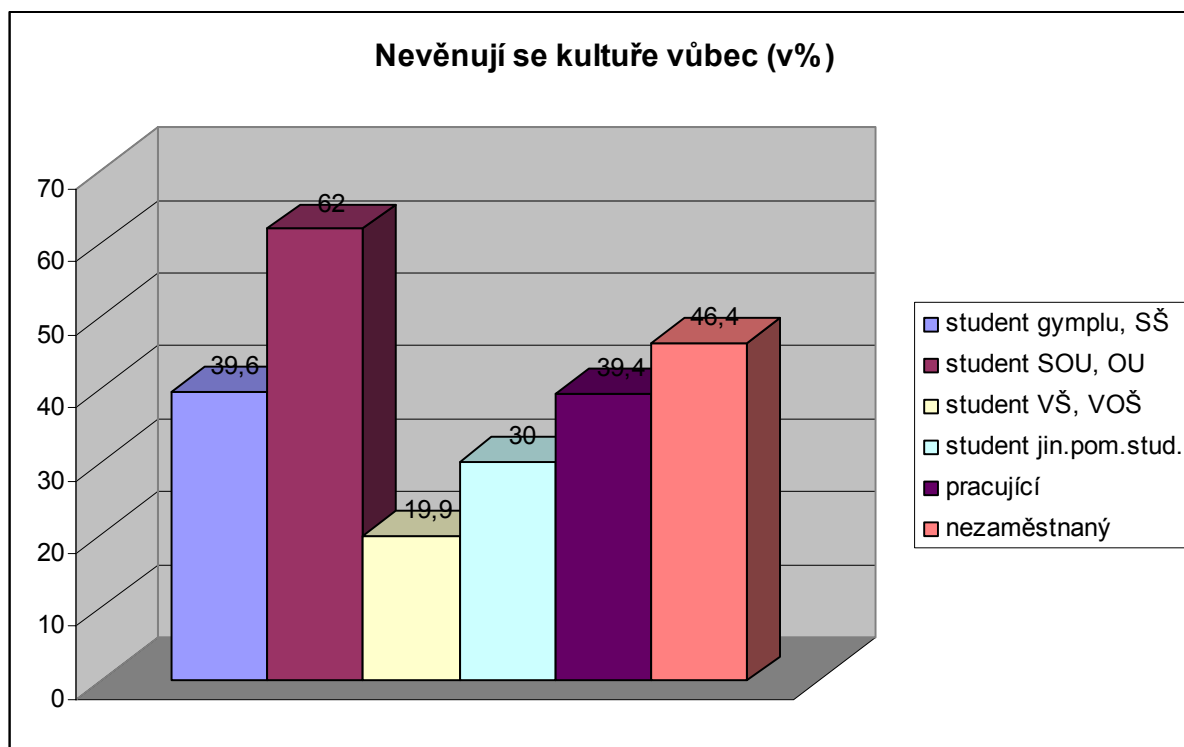
Aktivita	Každý den	Alespoň 1x týdně	Méně než 1x týdně	Méně než 1x měsíčně	Vůbec ne
Návštěva klubů, diskoték, zábav, večírků	2,9	32,5	28,9	24	11,6
Návštěva kina	0,2	3,7	25,5	57,3	13,4
Návštěva divadla, muzea, galerie, koncertů vážné hudby	0,2	1,7	11,3	45,8	41
Návštěva ostatních koncertů	0,4	4,2	17,7	48,8	28,9
Domácí práce, péče o dům a zahradu	16,1	39	21,4	14,4	9,2
Ruční práce, kutilství	3,7	13,1	18,4	24,2	40,7
Zájmová činnost	7,4	16,4	14	19,1	43
Návštěva sportovních utkání, akcí	3,4	16,2	21,5	31,5	27,5
Opravy a údržba motocyklu, auta	2,1	5,9	8,6	15,1	68,3
Duchovní aktivita, meditace	2,3	4	3,1	7,9	82,7
Veřejně prospěšná, dobrovolnická činnost	0,8	2,6	4,5	17	75
Deskové hry	1,3	4	16,2	39	39,5
Návštěva nákupních center	4,1	30,1	33	26,2	6,5
Politická činnost	0,9	1	2,9	6,4	88,8

Z druhé baterie činností vyčnívá aktivita **návštěva klubů, diskoték, zábav a večírků**, které se denně nebo alespoň jednou týdně věnuje přes 35% dotázaných. Navíc 28% respondentů uvedlo tuto aktivitu jako jim z nabízené skupiny nejbližší. Na druhé straně se ale mladí také dost často věnují **domácím pracem a péči o dům a zahradu**- 55% respondentů zvolilo možnost denně či alespoň jednou týdně (z toho až 68,6% tvoří dívky). Pouze 11% respondentů však tuto aktivitu označilo za jim nejbližší. Stále oblíbenější aktivitou zejména u dívek se stává **návštěva nákupních center**, kterou provozuje alespoň jednou týdně nebo denně 34% respondentů (z toho 33,3% chlapců a 66,6% dívek).

Naopak nejméně oblíbenými aktivitami jsou politická činnost, duchovní aktivita, meditace a veřejně prospěšná, dobrovolnická činnost.

Co se týče kulturních aktivit, byla prokázána závislost na statusu respondenta. Tedy divadla, muzea, galerie a koncerty vážné hudby navštěvují hlavně studenti VŠ a VOŠ, dále pak ostatní studenti. Mezi uční, pracujícími a nezaměstnanými je daleko méně zájemců o kulturu. Následující graf ukazuje podíl těch, kteří se „kultuře“ nevěnují vůbec, v jednotlivých skupinách dotázaných.

Graf č.3:

Podobně i návštěva ostatních koncertů úzce souvisí se statusem respondenta. Nejvíce návštěvníků těchto akcí najdeme především mezi studenty vysokých a středních škol, nejméně pak mezi nezaměstnanými.

2.1.3 ORGANIZOVANÉ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Zajímalo nás, zda se mladí lidé věnují nějaké volnočasové aktivitě pravidelně v rámci organizace. Z výsledků vyplývá, že žádné takové volnočasové aktivity se podle svých slov neúčastní většina respondentů (54,9%). Jsou to častěji starší respondenti, častěji ženy, a také je zde větší podíl pracujících než v celém souboru.

36,5% se neúčastní proto, že je takový způsob trávení volného času prostě nezajímá, 16% nezná organizaci, která by vyhovovala jejich zájmu. Téměř shodný

podíl (cca 15%) je těch, kteří uvedli, že organizace, která je zajímavá, není v jejich dosahu a těch, kteří neuvedli žádný konkrétní důvod, zkrátka nevědí.

Na druhé straně v **zájmovém kroužku či klubu** tráví volný čas 11,5 % dotázaných, ve **sportovním klubu** 23,3 %, v **turistickém oddílu** 4,3 %, možnost vlastní iniciativa zvolilo 8,5 % dotázaných.

Zaměřili jsme se tedy na soubor těch, kteří uvedli, že se věnují nějaké volnočasové aktivitě organizované. Zajímalo nás, v rámci jakého typu organizace, jak se o organizaci respondent dozvěděl, jak dlouho tam dochází a jakou má v organizaci pozici.

Mezi organizacemi, do kterých respondenti docházejí za volnočasovou aktivitou, výrazně nepřevyšuje ani jeden typ. Nejvíce však dotázaní uváděli, že se jedná o nestátní neziskovou organizaci (33,1%). Podrobněji viz tabulka.

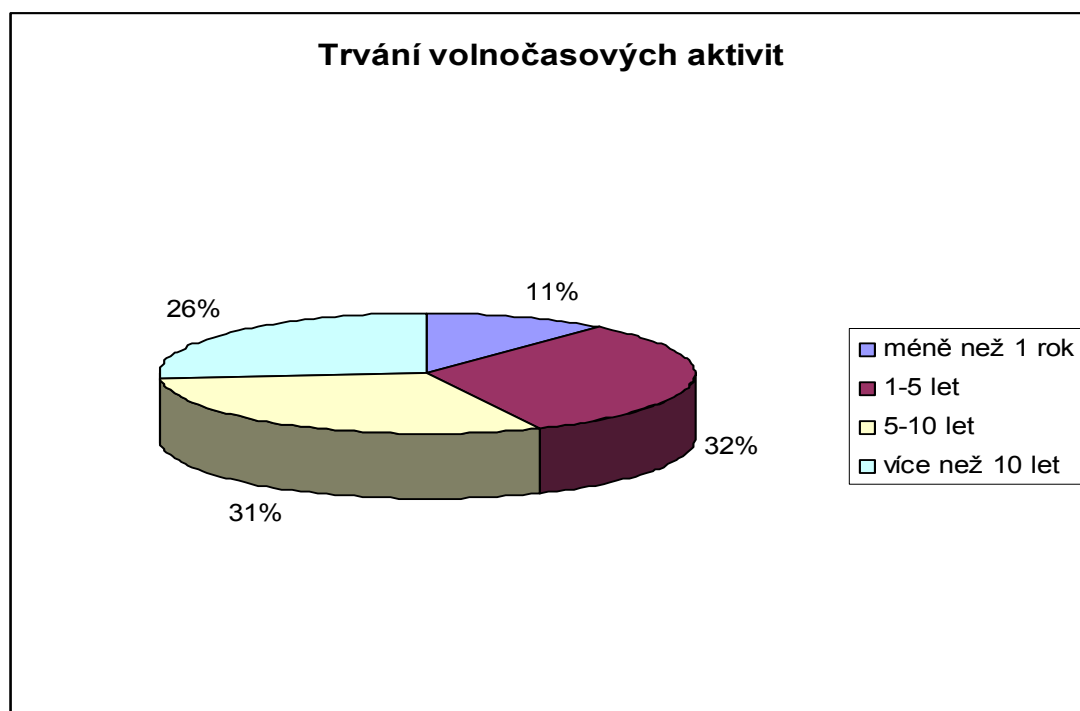
Tab. č.7:

Typ organizace	Podíl v souboru
státní	22,7%
nestátní nezisková	33,1%
soukromá	29,9%
vlastní iniciativa	20,2%
jiné	1%

(pozn.: součet nedává 100%, respondenti mohli volit více odpovědí- někteří se účastní více organizovaných aktivit)

Většina se účastní organizované volnočasové aktivity jako řadový člen (83,8%), na vedení se podílí 22,5% ze skupiny. Jak dlouho se organizovaným volnočasovým aktivitám daní respondenti věnují, ukazuje následující graf.

Graf č.4:

Ve většině případů se jedná o dlouhodobý zájem, 26% se věnuje aktivitě přes deset let. Můžeme proto usuzovat, že lidé začínají s organizovanou volnočasovou aktivitou nejčastěji v mladším věku, v pozdějším je začínání těžší.

Téměř polovina (48,9%) se o dané aktivitě dozvěděla od kamarádů či známých. 25,6% ze skupiny k aktivitě přivedli rodiče, 16% bylo přímo osloveno nebo se zúčastnilo náboru. 14,7% si informace o kýžené volnočasové aktivitě vyhledalo samo, z reklamní kampaně se o ní dozvěděla necelá 4%.

Zajímalo nás také, jestli je nějaká aktivita, které by se respondent/ka chtěl/a věnovat, ale z nějakého důvodu je pro něj/ni nedostupná. Mezi odpověďmi dominovaly **sportovní aktivity**, dále pak **návštěva kulturních akcí**. Mnoho mladých by se také chtělo aktivně věnovat **umění** (malovat, zpívat, hrát na hudební nástroj) či tančit; nedostupné je pro mnoho z nich také cestování, aktivity spojené s automobilem či motocyklem nebo adrenalinové sporty.

Uváděné důvody nedostupnosti dané aktivity byly ve většině případů finanční náročnost, ale také nedostatek volného času a nedostupnost v okolí, v místě bydliště. Časté jsou také zdravotní důvody, někdy je překážkou nesouhlas rodičů.

Výše uvedené závěry můžeme doplnit názory pedagogů a pracovníků s mládeží. Mezi nimi lehce převažuje názor, že nabídka volnočasových aktivit v jejich

regionu je dostatečná (54,3%). Problém je podle většiny z nich (71%) ale v tom, že mladí lidé tuto nabídku dostatečně nevyužívají.

Tohoto souboru respondentů jsme se mimo jiné zeptali, zda je napadá nějaké **opatření, zlepšení ze strany státu**, které by pozitivně přispělo k efektivnímu využití volného času mladou generací. 65% dotázaných nějaké opatření uvedlo. Mezi odpověďmi převažovaly zejména tyto čtyři:

- **Větší, především finanční (ale i jinou), podporu organizacím, které pracují s dětmi a mládeží ve volném čase**
- **budování volně přístupných sportovišť a nových sportovních areálů**
- **velkým problémem je cenová dostupnost aktivit – mnoho pedagogů navrhuje snížit školné či členské příspěvky, zajistit slevy na vstupném pro mladé lidi apod., někteří také navrhuji zaměřit se na pořádání aktivit pro děti ze sociálně slabších rodin**
- **budování center pro mládež, otevřených klubů**

Dále pak padaly návrhy ohledně rozšíření nabídky volnočasových aktivit pro mladé, ale také nutnost rozšířit počty pracovníků, kteří se mládeži věnují. Mnozí by také uvítali větší míru poskytování informací médií ohledně možností trávení volného času a o zdravém životním stylu.

2.2 MLÁDEŽ A ZDRAVÍ

Definice zdraví podle WHO (Světová zdravotnická organizace) zní: „Zdraví je pocit tělesné, duševní, duchovní a sociální pohody“. Pro nás je již ze samé podstaty věci zřejmé, že zdraví je pro člověka nejdůležitější hodnotou. Bezproblémový zdravotní stav je první vstupenkou k plnohodnotné participaci na životě společnosti a plnému uspokojování svých potřeb a zájmů.

Bohužel zdraví není ovlivňováno pouze subjektivními podmínkami biologickými, ale také podmínkami ekonomickými a společenskými a především i kvalitou životního prostředí a životním stylem. V populaci mladých obyvatel ČR ve věku 15 – 24 let převládají především lidé se zdravím dobrým a průměrným, více než 97%, se špatným zdravím pak v ČR žije přibližně 2,5% těchto mladých obyvatel. Největší podíl na špatném zdravotním stavu mladých lidí má především rizikové

chování, které má často blízko k chování sociálně–patologickému. Zneužíváním alkoholových a nealkoholových drog, promiskuitním chováním, nevhodným stravováním apod. každý člověk přispívá ke zvýšení „červených čísel“ ve statistikách. To vše podporuje přímá i nepřímá reklama, která propagandou zdraví ohrožujících produktů ovlivňuje mládež, která si vlastní životní styl teprve utváří a osvojuje.

Našich mladých respondentů jsme se tedy ptali přímo na otázky související se zdravím, nicméně důležitými ukazateli o stavu jejich zdraví jsou i odpovědi na otázky týkající se způsobu trávení volného času nebo jejich vztahu k životnímu prostředí.

2.2.1 PÉČE O ZDRAVÍ

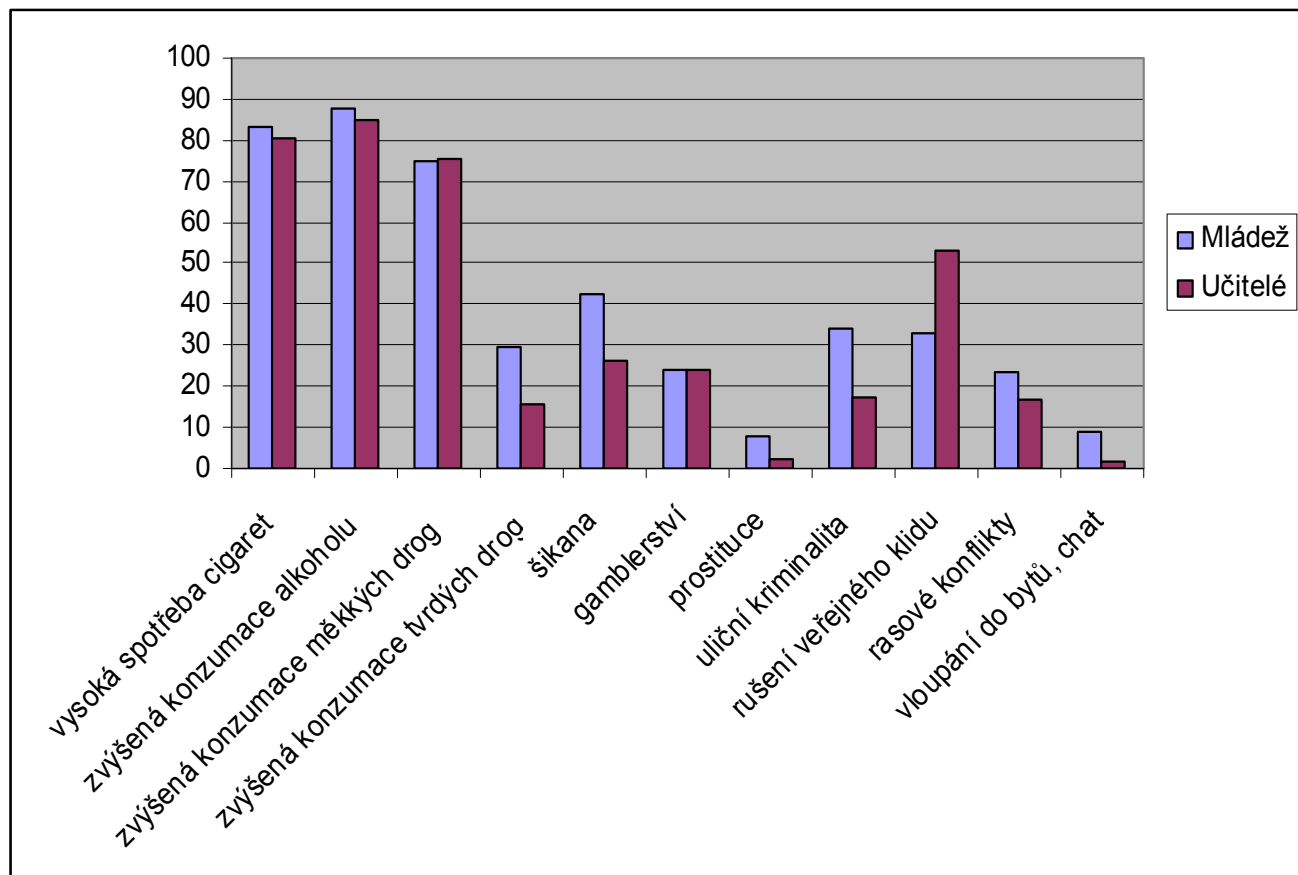
Respondentů jsme se zeptali, co považují za důležité při péči o zdraví. Nabízené možnosti měli seřadit podle toho, jakou důležitost jim při péči o zdraví přisuzují. Na prvním místě se umístila **zdravá výživa** (jako nejdůležitější ji uvedlo 33,6% dotázaných), na druhém **pravidelná sportovní aktivita** a na třetím **nekouření**. Další pořadí vypadalo následovně: pobyt na čerstvém vzduchu, alkoholová abstinence a preventivní návštěvy lékařů.

Naopak za neřesti, ke kterým má podle nich dnešní mládež největší sklony, respondenti nejčastěji uváděli **zvýšenou konzumaci alkoholu** (jmenována 87,5% respondentů), na druhém **vysokou spotřebu cigaret** (83,3%) a na třetím místě **zvýšenou konzumaci měkkých drog** (74,7%). Další z nabízených neřestí, přestupků již jmenovala méně než polovina dotázaných: šikana (42,3%), uliční kriminalita (34,2%), rušení veřejného klidu (32,9%), zvýšená konzumace tvrdých drog (29,7%), gamblerství (24,1%), rasové konflikty (23,3%), vloupání do bytů, chat (8,8%) a na posledním místě prostituce (8,1%).

Velice zajímavé je zde srovnání s názory pedagogů a pracovníků s mládeží (dále jako „učitelé“). Na prvních třech nejčastěji jmenovaných neřestech se totiž vzácně tyto skupiny shodují, na dalších se již jejich názory více či méně rozcházejí. Zajímavé například je, že mladí respondenti zařadili šikanu na 4. místo (jmenovalo ji 42,3% dotázaných), zatímco učitelé ji jako takový problém nevidí- šikanu zařadili na páté místo (26,1%). Na druhou stranu rušení veřejného klidu se zdá být větším

problémem pro učitele než pro dotazovanou mládež- jmenovalo ho 52,9% učitelů a 32,9% mládeže. Podrobněji viz graf.

Graf č.5: Neřesti mladých- srovnání

Pozn.: srovnání je nutno brát s rezervou, vzhledem k velikosti souboru učitelů (viz výše)

2.2.2 ZDRAVÁ VÝŽIVA

Zdravá výživa se ukázala být pro velkou část dotázaných nejdůležitější při péči o zdraví. Otázkou však zůstává, zda se tím respondenti ve svém každodenním životě opravdu řídí. Podívali jsme se proto na to, co a jak často mladí lidé jedí a kde se stravují nejraději.

Denně či alespoň několikrát do týdne většina mladých jí **zeleninu a ovoce** (82,1 %, 44 % denně) a **mléčné výrobky** (81,6 %, denně 40,2 %). Několikrát do týdne jedí také **luštěniny a brambory** (66,5 %), **bílé maso** (59,9 %) a **těstoviny** (50,6 %). **Knedlíky** jí většina (63,4 %) dotázaných maximálně jedenkrát za týden či za 14 dní. **Červené maso** jí mladí lidé jednou či vícekrát za týden (71,9 %). Naopak 8 % nejí červené maso (skoro) nikdy, bílé maso nejí jen 2,3 % dotázaných. Poměrně málo jedí mladí lidé **hamburgery, bagety a hotdogy** – 43,2 % je konzumuje méně často než jedenkrát do měsíce.

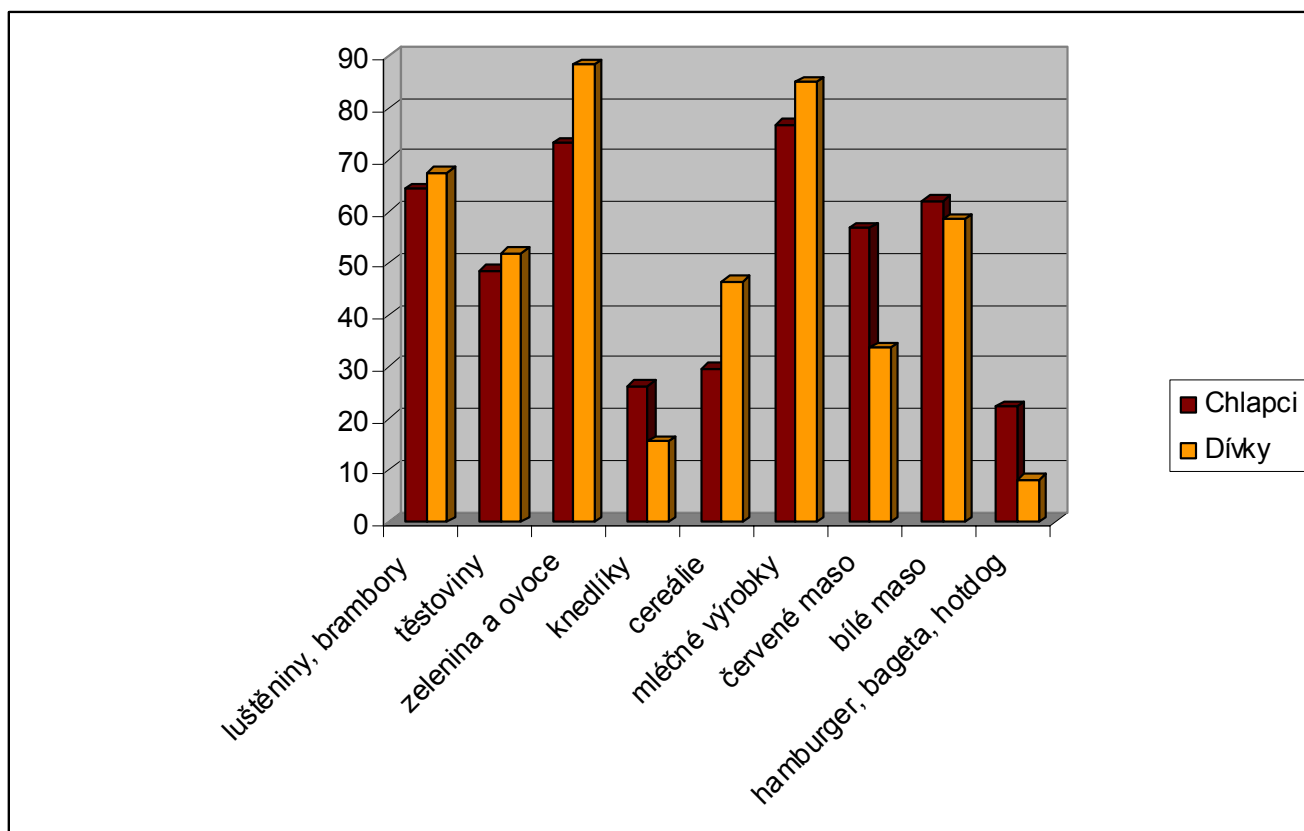
Výzkum potvrdil obecně známou věc, že zdravá výživa je důležitá zejména pro dívky. Ty více dbají o své zdraví, ale hlavně o svou „linii“. Na rozdíl od chlapců často drží nejrůznější diety a skladba jejich jídelníčku je značně odlišná. Vliv na to, co lidé jedí, nemá pouze pohlaví, ale také věk a status, jak potvrzují následující zjištění.

Dívky jedí výrazně častěji ovoce a zeleninu než chlapci (denně ji jí 27,8% chlapců a až 56,3% dívek); konzumace ovoce a zeleniny také lehce klesá s věkem (denně ji jí 48,3% 15-18ti-letých a o 12,4% 23-26ti-letých). Trochu častěji jí zeleninu studenti středních a vysokých škol. Cereálie jí dívky častěji než chlapci (denně či několikrát týdně je konzumuje až 46,4% dívek a 29,7% chlapců), stejně tak i mléčné výrobky (rozdíl zde však není tak markantní- denně či několikrát týdně: dívky 85%, chlapci 76,8%). Konzumace mléčných výrobků také trochu klesá s věkem; denně je jí o 10% více 15-18ti-letých než 23-26ti-letých.

Na druhé straně knedlíky jedí dívky méně často než chlapci (k jejich konzumaci několikrát týdně se přiznalo 25% chlapců a pouhých 9% dívek). Červené maso jí spíše chlapci, naopak mezi dívkami je výrazně vyšší podíl těch, kdo ho nejí nikdy (přes 12 %). Zdá se, že s rostoucím věkem si mladí lidé pochutnávají na vepřovém, hovězím a skopovém méně často (prokázaná závislost na věku však není příliš vysoká). Častěji než jiné skupiny červené maso konzumují učňové a nezaměstnaní. Hamburgery, bagety a hotdogy jí spíše chlapci (denně či několikrát týdně 22,3%) než dívky (8,2%).

Následující graf ukazuje, jaký podíl dívek a chlapců konzumuje dané potraviny denně či několikrát do týdne. Z grafu jsou patrné rozdíly ve stravovacích návycích mezi dívkami a chlapci.

Graf č.6: Konzumace potravin- srovnání

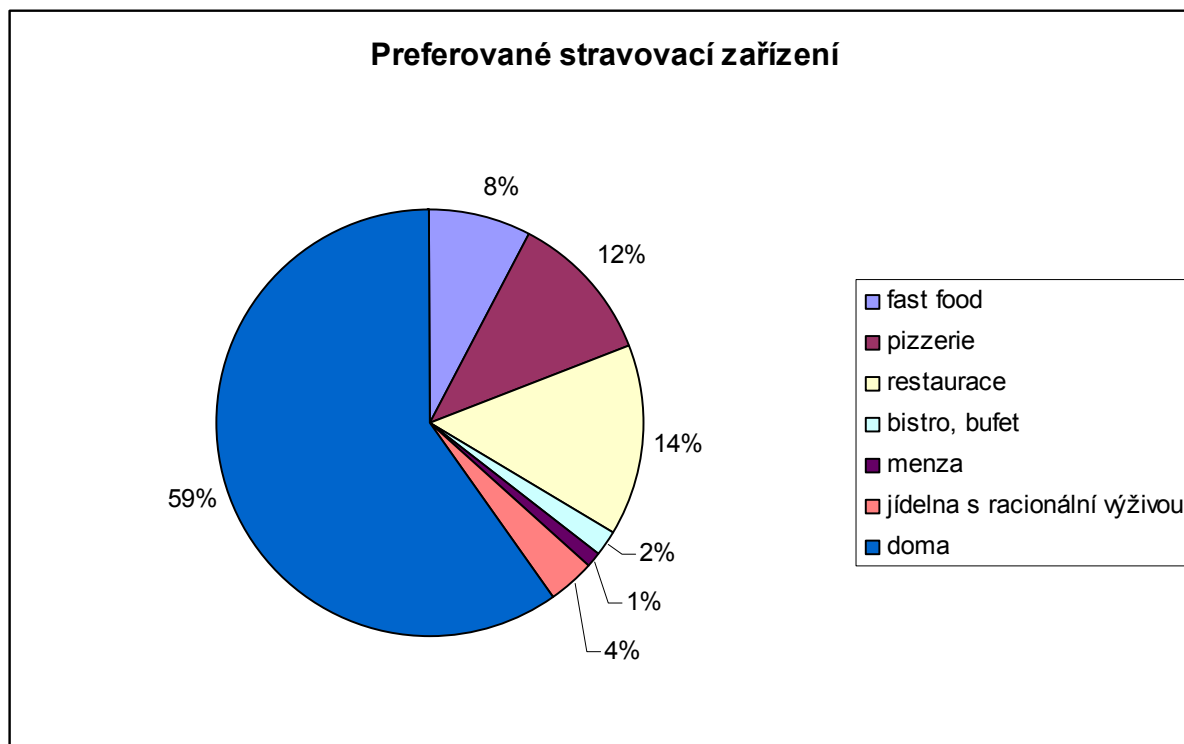

Podrobně jsme se podívali i na rozdíly ve stravování mladších a starších dívek z našeho souboru. Bylo například zjištěno, že 1. skupina dívek (15-18 let) konzumuje těstoviny v menší míře (denně či několikrát do týdne- 48,2%) než 3. skupina (23-26 let) (61,3%). Naopak denní konzumace zeleniny se s věkem u dívek snižuje (pokles téměř o 10%), stejně tak i konzumace masa, červeného (pokles o 12%- denně a několikrát do týdne) a v malé míře i bílého (o 7,3%).

V této souvislosti nás zajímalo, kolik procent mladých lidí, námi dotázaných, nejí maso nikdy/téměř nikdy. Zjistili jsme, že v našem souboru je 8% těch, kteří nejí červené maso, přičemž znatelný je rozdíl mezi pohlavími- možnost zvolilo 15 chlapců a 116 dívek. Bílé maso nekonzumuje nikdy nebo téměř nikdy pouze 2,4% dotázaných.

Respondentů jsme se také ptali, kterému z nabízených stravovacích zařízení dávají přednost. Většina dotázaných (59,6%) uvedla možnost **doma**, stravování v restauraci dává přednost 14,3% a v pizzerii 11,5% respondentů. Podrobněji viz graf.

Graf č.7:

Ti, kteří dávají přednost fast foodu jsou především chlapci, pocházejí z větších měst a ještě nedovršili věku 18-ti let. Restaurace také preferují spíše chlapci, jedná se ale zejména o nestudenty, kteří disponují částkou větší než 15 000 Kč měsíčně. Pizzerie mají v oblibě spíše studenti středních škol, a o něco více dívky než chlapci.

2.2.3 ŽIVOTNÍ STYL

O životním stylu našich respondentů jsme se mohli ledacos dozvědět v kapitole „mládež a volný čas“. Zeptali jsme se jich, odkud čerpají informace o zdravém životním stylu především.

Nejvíce využívaným zdrojem takovýchto informací se ukázaly být **časopisy** (39,1%), dále pak **televize a rádio** (21,1%) a **internet** (14,7%). Všechny nabízené zdroje informací a jejich využití respondenty ukazuje následující tabulka.

Tab. č.8: Informace o zdravém životním stylu

Zdroj informací o zdravém žs	Podíl v souboru
Knihy	3,6%
Časopisy	39,1%
Televize, rádio	21,1%
Internet	14,7%
Škola	4,2%
Známí, rodiče	14,2%
Jiné	3,1%

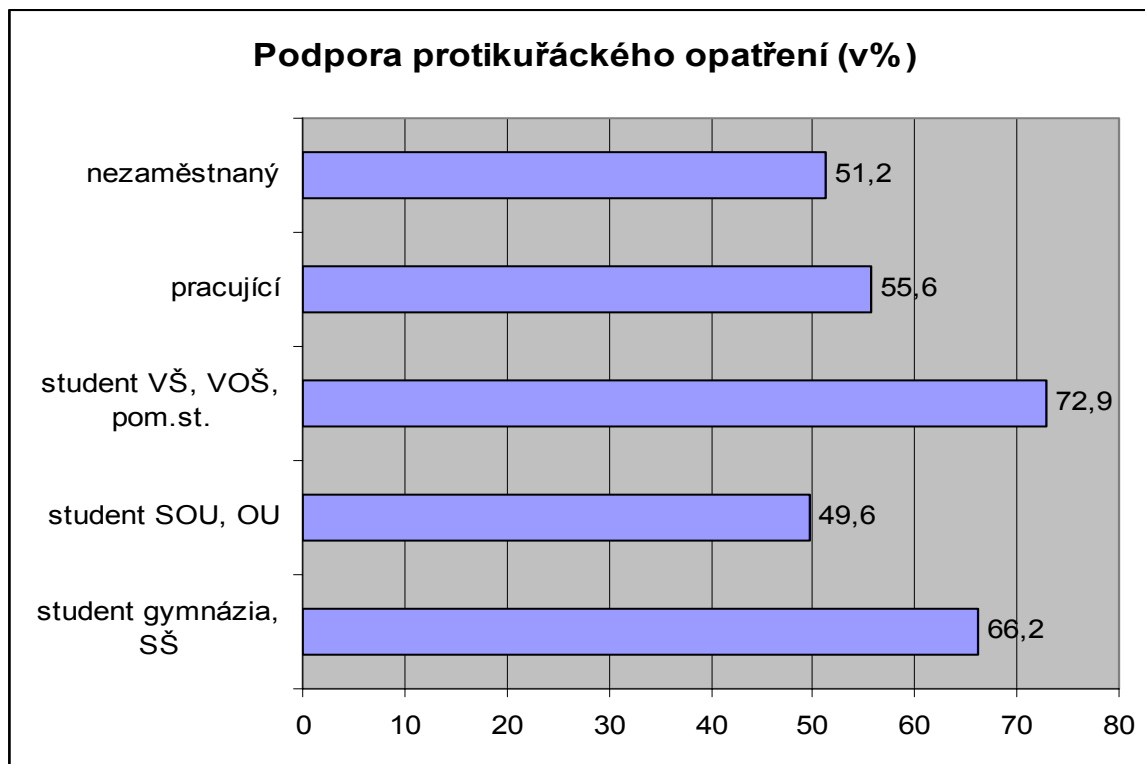
Ukázalo se, že dívky častěji využívají jiné zdroje informací než chlapci a naopak. Tedy pro dívky jsou důležité zejména časopisy, kdežto chlapci využívají především televizi a rádio, až poté sáhnou po časopisech. Důležitým se ukázal také internet jako zdroj informací o zdravém životním stylu, a to spíše pro chlapce.

Role internetu jako informačního zdroje se neustále zvyšuje a v moderní společnosti se internet stává nejen významnějším informačním médiem, ale také stále více využívaným komunikačním prostředkem. Každoročně roste počet mladých lidí, kteří internet denně používají jak k zábavě, tak i jako efektivní způsob vyhledávání potřebných informací.

Téma související se zdravým životním stylem je **kouření**. Zeptali jsme se proto našich respondentů, zda souhlasí se zákonem, který by zakazoval kouření na veřejných místech, včetně restaurací, kaváren apod. 61% odpovědělo kladně, 29% záporně a zbylých 10% zvolilo možnost „nevím“.

Podpora tohoto protikuřáckého opatření se u jednotlivých skupin různí, přičemž nejvyšší je mezi studenty vysokých, vyšších odborných škol a jiného pomaturitního studia, dále pak mezi studenty středních škol, nejnižší je mezi uční. (Viz graf)

Graf č.8:

Znatelně více lidí proti je mezi těmi, kteří chodí denně do restaurací, kaváren apod. (53,3%). Naopak ti, co uvedli, že do těchto zařízení chodí méně než 1x měsíčně, se zákazem kouření souhlasí ze 74,4%.

Podobně je tomu i u pravidelných návštěvníků klubů, zábav a diskoték. 58,3% těch, kteří se večírků účastní každý den, se zákonem nesouhlasí. Na druhé straně 79,5% těch, kteří takové zábavě neholdují vůbec, by protikuřácké opatření v restauracích, kavárnách a jiných veřejných prostorech uvítalo.

V souvislosti s tématem zdraví jsme se zeptali na spokojenost respondentů se službami poskytovanými lékaři. Většina respondentů (65,1%) je s lékařskou péčí spokojena, 29% uvedlo, že je nespokojeno. Rozdíly najdeme mezi pohlavími. Obecně platí, že s lékařskou péčí jsou lehce spokojenější chlapci (67,6%) než dívky (63,3%).

2.3 MLÁDEŽ A EVROPSKÁ UNIE

Česká (Československá) společnost se v posledních dvaceti letech ocitla v prostředí několika významných změn. První zásadní změnou byl návrat tehdejšího

Československa na podzim 1989 k demokracii a pluralitě, přičemž byl tento politický obrat samozřejmě doprovázen i změnami makroekonomickými. Spolu se změnou politického režimu byl nastartován další významný proces – integrace do evropského prostoru. Ta probíhala a probíhá dílčími změnami již od počátku devadesátých let a v květnu 2004 byla její první etapa zakončena vstupem České republiky do Evropské Unie, o kterém rozhodli občané ČR v referendu. Tentýž rok pak měli obyvatelé ČR možnost poprvé volit své zastupitele do Evropského parlamentu. Oba tyto, ale i další více či méně významné procesy, jsou pak provázeny všudypřítomnou globalizací.

Jedním z cílů našeho šetření bylo mimo jiné zjistit postoje a vztah mladých lidí k Evropské unii. Na jejich názory je nutno hledět s vědomím, že: 1) jedním ze signifikantních povahových rysů mladých lidí je „revolta“, nepřijímání stávajících hodnot, pocit jedinečnosti; 2) v podstatě všichni respondenti jsou buď narozeni v současném režimu anebo v něm vyrůstali, tedy jejich názory nejsou zatíženy negativní zkušeností z doby před rokem 1989, a mohou se značně lišit od názorů starší generace. Kladli jsme si tedy otázku, jak tato významná část populace vnímá fakt členství ČR v Evropské unii, a jaké díky tomu vidí před sebou perspektivy.

2.3.1 ČLENSTVÍ V EU

Našich respondentů jsme se ptali, jaké změny pocítili po vstupu České republiky do Evropské unie. Nejvíce z nich (88,2%) souhlasilo s tvrzením, že vstup ČR do EU přinesl **rozšíření studijních a pracovních možností v zahraničí**. Dále pak 63% se domnívá, že **lidé více navštěvují země EU** a 57,5% dotázaných věří, že **se postupně zvyšuje životní úroveň**.

Naopak 62,4% respondentů nesouhlasí s tím, že by vstup ČR do Evropské unie přinesl obecně větší zájem mladých lidí o politické dění a 53% se domnívá, že od vstupu není věnována zvýšená pozornost rovnoprávnosti mužů a žen.

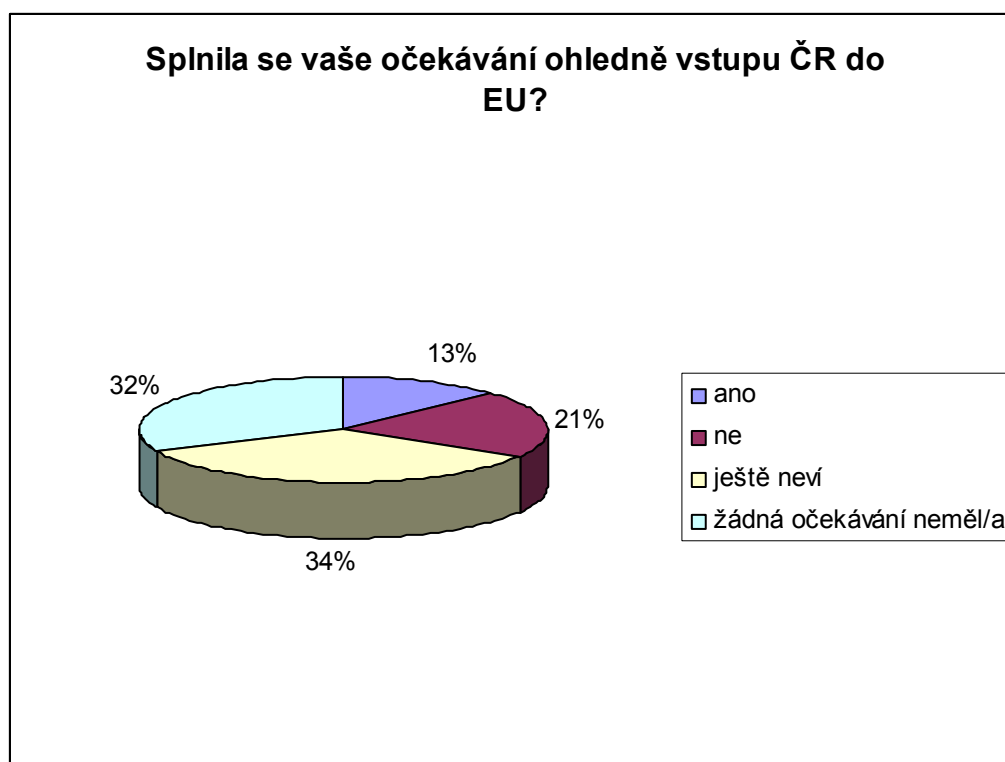
Následující tabulka ukazuje, jaký podíl respondentů s nabízenými tvrzeními souhlasí (rozhodně ano+ spíše ano) a jaký nikoliv (rozhodně ne+ spíše ne). Pro úplnost uvádíme i procenta těch, kteří zvolili možnost „nevím“.

Tab. č.9: Jaké změny podle Vás přinesl vstup ČR do EU?

TVRZENÍ	ANO	NE	NEVÍ
Obecně větší zájem mladých lidí o politické dění.	27,9	62,4	9,8
Větší důraz ze strany státu na ochranu životního prostředí.	47,4	44,6	8,0
Zvýšená pozornost věnovaná rovnoprávnosti mužů a žen.	32,4	53,0	14,6
Větší informovanost veřejnosti.	51,4	41,4	7,3
Rozšířené studijní a pracovní možnosti v zahraničí.	88,2	9,0	2,7
Vyšší tolerance k cizincům, jiným kulturám.	46,1	44,0	9,9
Větší povědomí o ČR v zahraničí.	56,0	35,3	8,7
Větší tendence navštěvovat země EU.	63,1	28,7	8,1
Postupné zvyšování životní úrovně.	57,5	32,3	10,2

Zajímalo nás, zda respondenti měli určitá očekávání ohledně vstupu ČR do Evropské unie, a jestli se jim naplnila či nikoliv. Podíl jednotlivých odpovědí je vyobrazen v následujícím grafu.

Graf č.9:

Převážná většina je těch, kteří žádná očekávání neměli anebo ještě netuší, zda se jim naplnila či nikoliv. Můžeme se domnívat, že dva roky, které uplynuly od vstupu naší země do Evropské unie, nejsou dostačující pro vytváření podobných závěrů a že další vývoj přinese změny, které se přímo dotknou i mladé generace České republiky a pomohou jí tak vytvořit si na danou věc ucelenější názor.

Podobně rozpačité byly odpovědi i na otázku, zda se respondent/ka ocitl/a někdy v situaci, kdy pro ně členství v EU bylo výhodou nebo naopak nevýhodou. Téměř 80% dotázaných neuvedlo žádnou odpověď, 20% popsalo nějakou výhodu, kterou sami pocítili v určité situaci a necelá 2% uvedla nevýhodu.

Pokud jde o **výhody**, naprostá většina se týkala cestování, obecně či konkrétně. Zmiňovány byly nejčastěji tyto výhody: přechod hranic bez pasu, bezvízový styk, rychlejší odbavování na letišti apod. Další často zmiňovanou výhodou byla možnost práce a studium v EU a výměnné pobyty. Méně často byla zmiňována jednotná měna v EU, dále přísun peněz z EU a jeden respondent zmínil lékařské ošetření v EU.

Jako **nevýhody** byly nejčastěji uváděny následující: zdražování a nová státní maturita, příliš mnoho pravidel a regulací ztěžujících život. Zmíněno bylo i to, že se ČR stala tepnou pro kamiony.

Účastnit se následujících voleb do Evropského parlamentu je pevně rozhodnuto 14,6% dotázaných, 18,8% zvolilo odpověď „spíše ano“. Naopak podíl těch, kteří se rozhodně voleb nezúčastní je 33,6%. Vyloučíme-li věkovou skupinu 15-18 let, vzhledem k tomu, že většina z nich ještě nedosáhla 18-ti let, věku potřebného k účasti ve volbách, dostaneme poněkud odlišné výsledky. Podíl těch, kteří se hodlají voleb do Evropského parlamentu zúčastnit, je mezi staršími vyšší než v celém souboru. (viz tabulka)

Tab. č.10: „Hodláte se zúčastnit následujících voleb do evropského parlamentu?“

MÍRA SOUHLASU	PODÍL V SOUBORU
rozhodně ano	18,6%
spíše ano	27,0%
spíše ne	21,7%
rozhodně ne	17,9%
ještě nejsem rozhodnut/a	14,7%

Zajímavé je zde doplnění o názory našich „učitelů“. Většina dotázaných (60,1 %) si myslí, že mladí lidé nejsou dostatečně informováni o možnostech, které přináší členství naší země v EU (45 % spíše ne, 15 % rozhodně ne); 36,2 % respondentů si myslí, že ano (4,3 % rozhodně, 31,9 spíše ano). Zajímavé je, že většina pedagogů přiznává, že hlavním zdrojem informací ohledně možností spojených s členstvím naší země v EU má být škola, avšak zároveň konstatují, že mládež není dostatečně informována.

O tom, že mladí lidé využívají dostatečně výhod spojených s EU, je přesvědčena jen zhruba pětina dotázaných. Dvě třetiny (66,6 %) si myslí, že nikoli, 11,6 % to nedokáže posoudit.

Zeptali jsme se také, jak jsou „učitelé“ informováni o studijních programech v zemích EU pro vysokoškolské studenty. Poměrně velká část dotázaných (21%) zvolila možnost „nevím“, což značí nedostatečnou informovanost středoškolských pedagogů a pracovníků s mládeží o těchto programech. Značná část (44,2 %) dotazovaných považuje studijní programy v EU pro VŠ studenty za privilegium finančně dobře situovaných studentů. Každý šestý (16,7 %) naopak vnímá vliv snahy studenta a volí možnost „dostupné pouze těm, co mají nadprůměrné studijní výsledky“ (princip zásluhovosti). Jen 13,8 % si myslí, že jsou dostupné všem. Přitom například programu Socrates/Erasmus se mohou zúčastnit všichni studenti vysokých škol (s výjimkou prvního ročníku), kteří podají žádost a napíší požadovaný projekt studia. Zohledňovány jsou především znalosti jazyka cílové země a kvalita podávaného projektu.

2.3.2 MOBILITA MLÁDEŽE

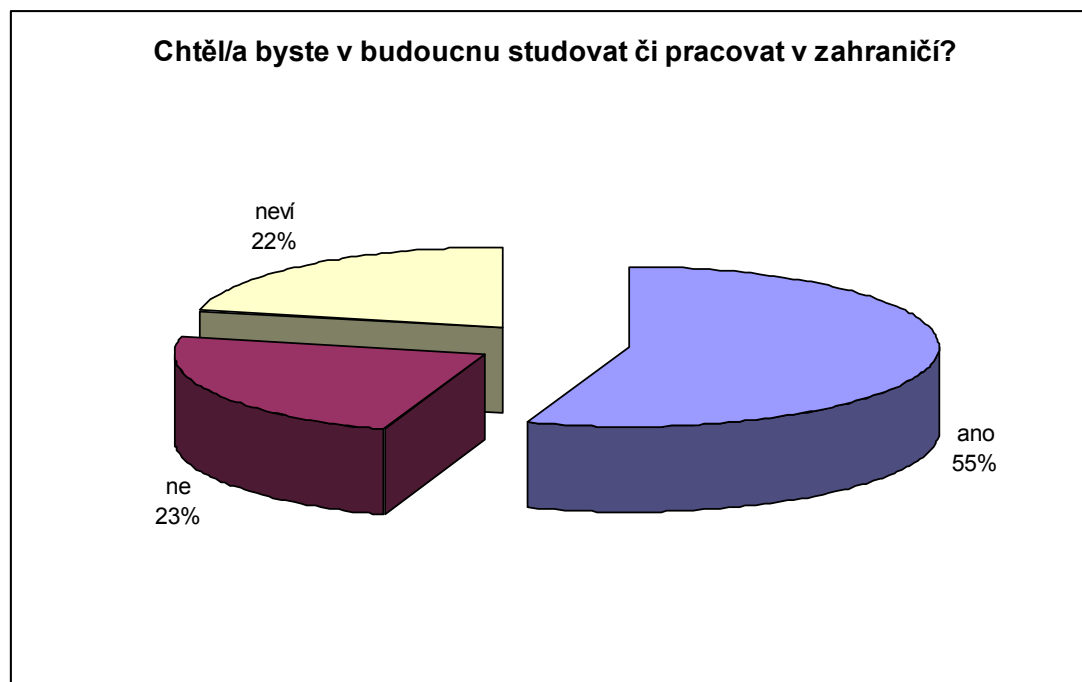
Další soubor otázek byl věnován mobilitě mládeže. Zajímalo nás, zda cestují a kam, a zda se chystají v budoucnu studovat či pracovat v zahraničí, popř. tam trvale žít.

Na **dovolenou do zahraničí** se letos chystá/chystalo celých 51%. Z toho 64% pro svůj pobyt zvolilo za cílovou destinaci jednu ze zemí Evropské Unie. Na letošní

dovolenou do zahraničí se nechystá/nechystalo 27,3% dotázaných, což je poměrně vysoké procento. 21,6% dotázaných nebylo v době šetření ještě rozhodnuto.

Necelých 55% dotázaných by rádo vycestovalo do zahraničí za studiem nebo prací, naopak 23,5% se na takovou cestu nechystá. (Viz graf)

Graf č.10:

Přání **vycestovat do zahraničí za prací či studiem** je častější u mladších respondentů. Podniknout takovou cestu chce téměř 63% 15-18ti-letých a o více než 22% méně 23-26ti-letých. Jedná se tedy spíše o studenty středních a vysokých škol, méně pak o pracující a nezaměstnané.

Z nabízené škály důvodů byly nejčastěji vybírány důvody **naučit se jazyk** (98,3%) a **získat nové zkušenosti** (98,4%), významnou motivací pro cestu do zahraničí se ukázala být také touha **vydělat si více peněz** (96,7%). Nejméně vybíranými důvody pak byly: zdokonalit se v profesi (rozhodně ne+ spíše ne zvolilo 13,3%) a získat nové přátele (12,7%). Podrobněji viz tabulka.

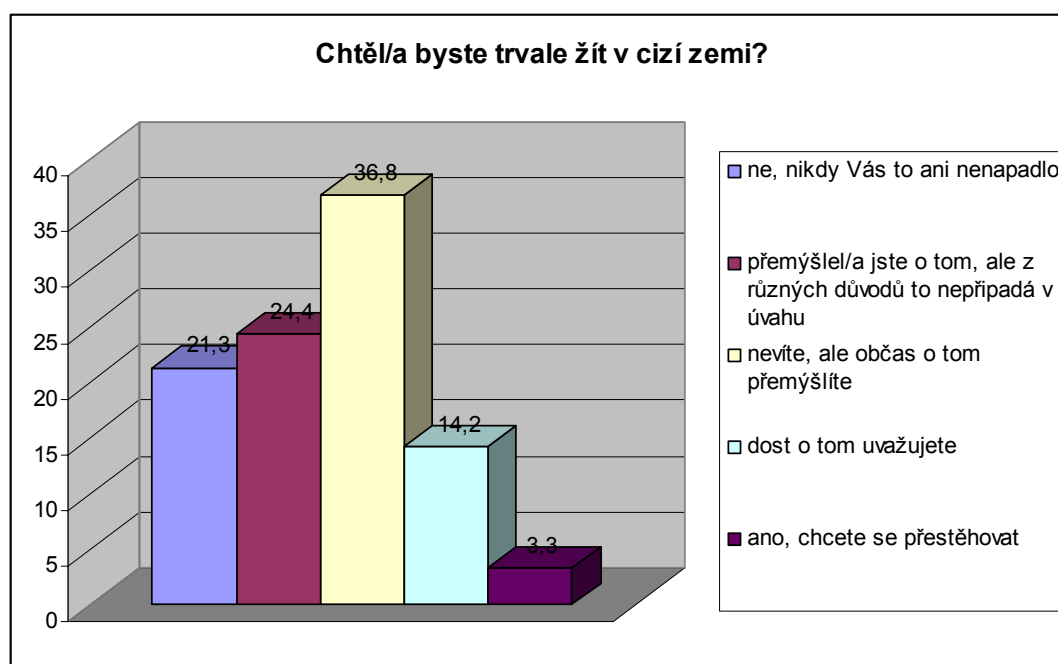
Tab. č.11: Motivace v %

Důvod	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne
Naučit se jazyk	86,0	12,3	1,2	0,4
Získat nové zkušenosti	80,8	17,6	1,3	0,3
Poznat život lidí v jiné zemi	59,2	32,1	8,3	0,4
Vydělat si více peněz	74,3	22,4	2,8	0,4
Zdokonalit se v profesi	54,1	32,5	10,7	2,6
Získat nové přátele	49,6	37,8	11,4	1,3

Něco jiného než cesta do zahraničí za studiem či prací je **trvalý pobyt v cizí zemi**. Zeptali jsme se proto, zda naši respondenti o takové možnosti přemýšleli a jak se k ní staví.

36,8% dotázaných uvedlo, že neví, zda by chtěli trvale žít v cizí zemi, ale zároveň o tom občas přemýšlí. Záporně odpověděla poměrně velká část respondentů: 24,4% uvedlo, že trvalý pobyt v cizí zemi u nich z různých důvodů nepřipadá v úvahu, a 21,3% tvrdí, že by je tato možnost nikdy ani nenapadla. Pevně rozhodnuta odstěhovat se do cizí země jsou pouhá 3% respondentů. (viz graf)

Graf č.11: v %

Postoje k přestěhování se do jiné země se s věkem mění. Z našeho výzkumu vyplývá, že o této možnosti více přemýšlí mladší respondenti. Podíl těch, kteří zvolili možnosti „nevíte, ale občas o tom přemýšlíte“ nebo „dost o tom uvažujete“ je v jednotlivých věkových skupinách následující: 15-18 let 59,3%, 19-22 let 47,5% a 23-26 let 37,2%. Tyto rozdíly mohou být způsobeny otevřenějším postojem mladších respondentů a jejich zvýšenou kritičností vůči společnosti, ve které žijí.

Zároveň platí, že ti, kteří v budoucnu hodlají studovat či pracovat v zahraničí, jsou otevřenější myšlence trvalého přestěhování do cizí země- 65,4% o této možnosti uvažuje.

2.4 MLÁDEŽ A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Životní prostředí je nedílnou součástí našich životů, resp. my-lidé jsme nedílnou součástí životního prostředí, a proto je velice důležité, jak se k němu chováme. Šetrné chování každého z nás k přírodě je jednou z podmínek udržitelného rozvoje života na Zemi.

V minulých letech byly ekologie a ochrana životního prostředí značně podceňovány a pozornost jim věnovaná byla minimální. V dnešní době se situace pomalu mění k lepšímu, a to nejen díky vstupu naší republiky do Evropské Unie. V devadesátých letech vznikla celá řada neziskových i státních organizací, které se věnují environmentální problematice. Jejich pozornost je soustředěna nejen na aktivity spojené s ochranou životního prostředí a osvětou veřejnosti, ale také na nejrozličnější programy pro děti a mládež.

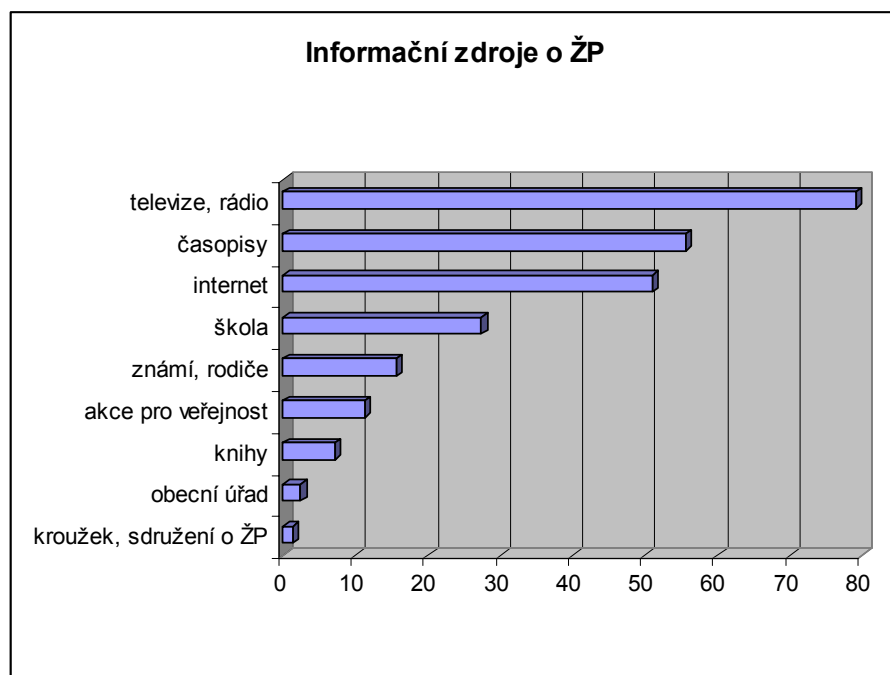
Mladší generace jsou totiž nositeli změn nejen společenských, ale také změn idejí a postojů, a právě oni budou v příštích letech utvářet politiky a určovat trendy. Proto je nadmíru důležité, aby se jejich povědomí o důležitosti chránit životní prostředí a chovat se k němu šetrně v každodenních aktivitách stále zlepšovalo.

Zajímalo nás, do jaké míry jsou mladí o problematice životního prostředí a jeho ochraně informováni, a z jakých zdrojů tyto informace čerpají. Soustředili jsme se také na jejich postoj k dané problematice a názory ohledně k přírodě šetrného chování.

2.4.1 INFORMOVANOST O PROBLEMATICE

Hlavními zdroji informací o životním prostředí a jeho ochraně jsou pro mladé lidi masová média, konkrétně **televize a rádio** (79,2%). Většina dotázaných také čerpá informace z **časopisů** (55,7%) a **internetu** (51,1%). Další informační zdroje již byly zvoleny menšinovým počtem respondentů. (podrobně viz graf)

Graf č.12:

Pozn.: respondenti mohli volit maximálně 3 možnosti

Školu jako jeden z hlavních zdrojů informací o problematice životního prostředí označilo 27,4% dotázaných. Zajímalo nás také, zda naši respondenti považují pozornost věnovanou ekologii a problematice životního prostředí ve školách za dostatečnou. Téměř polovina odpověděla, že nikoliv (49%), a značná část (23,5%) zvolila možnost „nevím“. (viz graf)

Graf č.13:

Názory se více či méně liší mezi věkovými skupinami. Zaměříme se na nejmladší věkovou skupinu (15-18 let), drtivá většina jejích členů totiž navštěvuje střední školu a na otázku může odpovědět na základě své aktuální zkušenosti. Podíl těch, kteří považují pozornost na školách za dostatečnou, je v této skupině větší než v celém souboru- 33,3%. Naopak za nedostatečnou tuto pozornost považuje 47,4% 15-18ti-letých; 19,2% neví.

Největší podíl těch, kteří považují pozornost věnovanou ekologické výchově na školách za nedostatečnou, je mezi studenty vysokých škol (57,3%); naopak nejmenší mezi studenty učilišť (45,8%).

2.4.2 EKOLOGICKY ŠETRNÉ CHOVÁNÍ

Náš zájem byl soustředěn na postoje mladých lidí k životnímu prostředí a ekologii. V jedné otázce jsme se zeptali konkrétně, na jaké subjekty by se měl především brát ohled při výstavbě obytných a průmyslových komplexů. Respondenti pak nabízené možnosti řadili podle důležitosti, kterou jim přiřkládají. Nejlepší průměrné umístění (1,65) získala možnost **Životní prostředí**, druhá se umístila možnost **Zájmy občanů žijících v daném místě** (1,72), třetí s průměrnou hodnotou 2,86 je **Ekonomická výhodnost pro stát** a poslední se umístila možnost **Individuální zájmy investorů** (3,77). Následující tabulka ukazuje, jaký podíl respondentů umístil nabízené možnosti na první místo.

Tab. č.12:

„Při výstavbě obytných a průmyslových komplexů nebo komunikací apod. by se měl brát ohled především na:“

Zvoleno na prvním místě	Podíl v souboru
Zájmy občanů žijících v daném místě	41,7%
Ekonomickou výhodnost pro stát	6,1%
Životní prostředí	51,3%
Individuální zájmy investorů	1%

Z výsledků je patrné, že mladí lidé považují životní prostředí za důležitou součást svého života a většina z nich poukazuje na to, aby se na něj bral zvláštní ohled při výstavbě komplexů a komunikací a podobných zásazích.

Vztah mladých k životnímu prostředí a jejich postoj k ekologicky šetrnému chování jsme zkoumali pomocí sady výroků, ke kterým měli respondenti přiřadit míru souhlasu. (rozhodně ano- spíše ano- spíše ne- rozhodně ne- nevím) Následující tabulka ukazuje podíly těch, kteří ve větší či menší míře s výrokem souhlasí, a kteří nikoliv; uveden je i podíl těch, kteří zvolili možnost „nevím“.

Tab. č.13: „Myslíte si, že by člověk měl:“

Aktivita	Ano	Ne	Neví
Výrok 1: Třídít odpad	95,4%	3%	1,5%
Výrok 2: Kupovat pokud možno domácí produkty	71,7%	17,6%	10,7%
Výrok 3: Omezit spotřebu masa	29%	64,9%	6%
Výrok 4: Upozorňovat na lidi, jež se nechovají ohleduplně ke svému životnímu prostředí	67,8%	24,7%	7,4%
Výrok 5: Chtít po svých zastupitelích, aby ho informovali o územním plánu	53,2%	25,9%	20,9%
Výrok 6: Upřednostňovat hromadnou dopravu před automobilovou	57,3%	35,4%	7,3%
Výrok 7: Pravidelně uklízet domácnost pomocí účinných chemických prostředků	30%	59,4%	10,5%
Výrok 8: Konzumovat trvanlivé potraviny	40,1%	44,3%	15,6%
Výrok 9: Pravidelně obměňovat domácí spotřební elektroniku	25,5%	61,3%	13,4%
Výrok 10: Spalitelný odpad pálit v kamnech, na ohni	23,7%	66,7%	9,7%
Výrok 11: Veřejně podporovat ochranu životního prostředí	79,2%	13,1%	7,7%
Výrok 12: Vyhýbat se produktům v nadbytečných obalech	55%	27,5%	17,5%

Drtivá většina dotázaných (95,4%) je přesvědčena, že by člověk měl **třídit odpad**; možnost „rozhodně ano“ zvolilo 59,7% (nejvíce pevně přesvědčených je z řad studentů vysokých a vyšších odborných škol, „rozhodně ano“ odpovědělo 69,4% z nich). Jedná se o jediný bod, na kterém se shodne tak velký počet respondentů. Můžeme soudit, že převládající názor je ovlivněn zejména rozsáhlou kampaní a osvětou, která nabádá občany ČR, aby odpad třídili.

Veřejně podporovat ochranu životního prostředí by člověk měl podle 79,2% respondentů. Nemalé procento dotázaných (71,7%) se také shodne na tom, že by lidé měli **kupovat pokud možno domácí produkty**. Největší podíl těch, kteří odpověděli „rozhodně ano“ je z řad pracujících (27,5%), naopak až 8,5% studentů učilišť je přesvědčeno, že to není potřeba. Většina (67,8%) se domnívá, že by člověk měl upozorňovat na lidi, jež se nechovají ohleduplně ke svému životnímu prostředí.

Většinový, ale již ne tak jednoznačný názor mají mladí na upřednostňování hromadné dopravy před automobilovou. Souhlasně odpovědělo 57,3% („rozhodně ano“ pouze 19,8%), přičemž největší podíl je mezi vysokoškoláky, na druhé straně nesouhlas vyjádřilo nemalé procento dotázaných (35,4%). Nadpoloviční většina (55%) také souhlasí s tím, že by se člověk měl vyhýbat produktům v nadbytečných obalech (nejvíce pevně přesvědčených je opět mezi studenty vysokých a vyšších odborných škol). 53,2% se domnívá, že by člověk měl chtít po svých zastupitelích, aby ho informovali o územním plánu, avšak zde je největší podíl těch, kteří zvolili možnost „nevím“ (20,9%).

66,7% se shodne na tom, že by člověk neměl spalitelný odpad pálit v kamnech, na ohni (největší podíl je mezi nezaměstnanými- 84% a pracujícími- 78,6%). Podobné procento (64,9%), dosti vysoké, se hlásí k názoru, že by člověk neměl omezovat spotřebu masa, pevně je o tom přesvědčeno celých 27% dotázaných. Naopak pro omezení spotřeby masa je poměrně velké procento vysokoškoláků (41,5%), nejmenší pak mezi studenty učilišť (24,7%).

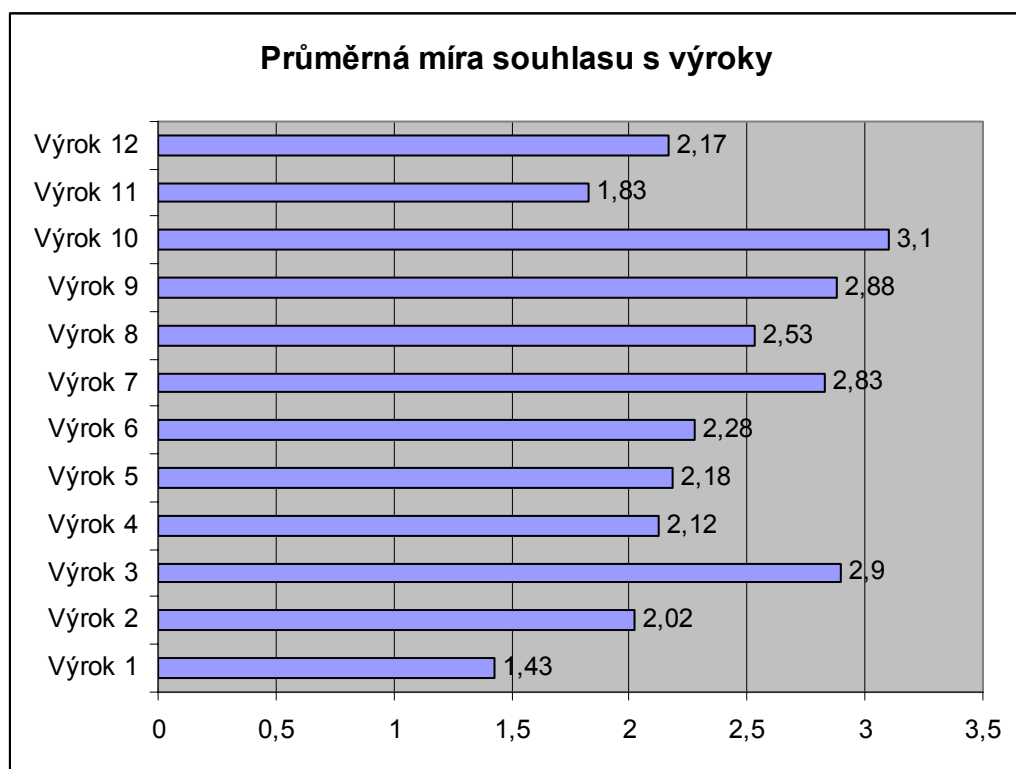
Nadpoloviční většina (61,3%) se domnívá, že by lidé neměli pravidelně obměňovat domácí techniku/spotřební elektroniku (přičemž největší podíl těch, kteří odpověděli „rozhodně ne“, je mezi vysokoškoláky- 30,4%). Podobný podíl (59,4%) odpověděl nesouhlasem s tím, aby člověk pravidelně uklízel domácnost pomocí účinných chemických prostředků; na druhé straně poměrně velký počet (30%) je těch, kteří mají opačný názor.

Nejméně jednoznačný mají mladí postoj k tomu, zda by člověk měl nebo neměl konzumovat trvanlivé potraviny. Pevně přesvědčených, ať už ano či ne, je

pouhých 16,5%. Spíše ano odpovědělo 32,1% respondentů, spíše ne 35,8%. Nepatrně tedy převládá odmítavý postoj ke konzumaci trvanlivých potravin, nejedná se však o nadpoloviční většinu.

Pro dokreslení, následující graf ukazuje, jaká je průměrná míra souhlasu s jednotlivými výroky v celém souboru.

Graf č.14:

Pozn.: Škálu odpovědí tvoří následující hodnoty: 1- rozhodně ano, 2- spíše ano, 3- spíše ne, 4- rozhodně ne

3. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Z našich výsledků vyplývá, že mladí tráví **volný čas** nejčastěji s přáteli či partnerem, nejméně často pak sami či v organizaci pro volný čas. Mezi denní aktivity našich respondentů patří poslech hudby (70%), sledování televize a videa (41%) a stále populárnější práce s počítačem (37,1%), ať už se jedná o programování, hry nebo internet. Sportovním aktivitám se denně či alespoň jednou týdně věnuje necelá polovina dotázaných. Mezi nejoblíbenější aktivity také patří návštěva klubů, diskoték, zábav a večírků; více než 38% dotázaných se této zábavě věnuje denně či alespoň jednou týdně. Nějakou volnočasovou aktivitu provozuje organizovaně 45% respondentů, a to zejména v rámci sportovního klubu.

Zdraví a jeho role v životě mladých lidí bylo dalším tématem našeho zkoumání. Dozvěděli jsme se, že nejdůležitější v péči o zdraví považují dotázaní zdravou výživu, dále pak pravidelnou sportovní aktivitu a nekouření. Na druhé straně mezi neřesti, ke kterým mají mladí podle našich respondentů největší sklony, patří zvýšená konzumace alkoholu, cigaret a měkkých drog (Stejný názor mají také dotázaní středoškolští pedagogové a pracovníci s mládeží). Informace o zdravém životním stylu čerpají mladí zejména z časopisů (39,1%), televize a rádia (21,1%), a v neposlední řadě také z internetu (14,7%).

Vstup České republiky do **Evropské unie** přinesl změny, které se ve větší či menší míře dotýkají i našich respondentů. Mezi nejvíce pocítované patří rozšíření studijních a pracovních možností v zahraničí, zvyšující se zájem o výjezdy do zemí EU a postupné zvyšování životní úrovně. Velká část dotázaných (34%) neměla ohledně vstupu žádná očekávání a celých 32% ještě neumí posoudit, zda se jejich očekávání naplnila nebo nikoliv.

Vycestovat do zahraničí za prací a studiem by rádo až 55% dotázaných. Přičemž k nejčastějším motivacím patří touha naučit se cizí jazyk, získat nové zkušenosti, ale také vydělat si více peněz.

Životní prostředí a vztah mládeže k ekologii byly posledním tématem našeho zájmu. Zjistili jsme, že informace o ekologické problematice získávají naši respondenti zejména z televize a rádia (79,2%), z časopisů a internetu (podobně jako informace o zdravém životním stylu). Za důležitý informační zdroj označilo 27%

dotázaných také školu; přičemž ale téměř polovina z celkového počtu označila pozornost, která se na školách věnuje ekologické výchově, za nedostatečnou.

Nejvíce respondentů se shodlo na tom, že by člověk měl dělat následující ekologicky zaměřené aktivity: třídění odpadu, veřejná podpora ochrany životního prostředí a kupování pokud možno domácích produktů.

Doporučení pro další výzkum:

Výzkum proběhl podle očekávání, tazatelská síť byla sestavena bez větších komplikací, následný sběr dat a jejich analýza byly ukončeny podle harmonogramu. Stejně tak výsledky tohoto šetření přinesly mnoho užitečných zjištění, použitelných pro celou řadu subjektů pracujících s mládeží.

Nicméně již při přípravě takto rozsáhlého šetření jsme nabyli dojmu, že by si všechna témata zasloužila větší pozornost a podrobnější zpracování, což vzhledem k zadání nebylo možné. Do budoucna by proto bylo vhodné každému tématu věnovat samostatný výzkum a pro lepší uchopení problematiky použít kombinaci metod výzkumu, kvantitativních i kvalitativních; tedy dotazníkové šetření doplnit o data z focus groups či hloubkových rozhovorů.

4. PŘÍLOHY

SEZNAM

1. Dotazník pro SŠ studenty
2. Dotazník pro VŠ studenty a nestudenty
3. Dotazník pro středoškolské pedagogy a pracovníky s mládeží
4. Zpráva z šetření mezi středoškolskými pedagogy a pracovníky s mládeží